

Rok 2018 Rokiem Stulecia Odzyskania przez Polskę Niepodległości

Wydarzenia w wojewódzkich samorządowych instytucjach kultury

BIBLIOTEKA ŚLĄSKA W KATOWICACH

Wystawy:

- Biblioteka Śląska w ramach obchodów Roku Stulecia Odzyskania przez Polskę Niepodległości zaplanowała cykl wystaw z „Niepodległą” w tytule.

„Piłsudski i Niepodległa”(7.12.2017–31.10.2018 r.)

Zaprezentowano postać Marszałka Józefa Piłsudskiego, który stał się ikoną Odzyskania Niepodległości, choć był tylko jednym z wielu bohaterów tamtych czasów. Wystawa ukazuje całą galerię portretów Marszałka ze zbiorów ikonograficznych Biblioteki Śląskiej.

„Lwów i Niepodległa” (7.03–30.07.2018 r.)

Wystawa przedstawia drogę Lwowa do „Niepodległej”. Najciekawsze eksponaty prezentowane na wystawie stanowiły dokumenty z epoki, pochodzące ze zbiorów Biblioteki Śląskiej oraz rodzinne pamiątki, życzliwie udostępnione przez członków Towarzystwa Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich (Oddział Katowice).

„Harcerstwo Śląskie i Niepodległa” (od 3.09. – nadal)

Z bogatych zbiorów Biblioteki Śląskiej wybrano unikatowe rękopisy i fotografie, archiwalne ulotki, harcerskie medale oraz czasopisma i książki z lat 1915-1939. Przypomniano I. Dąbrowską Drużynę Skautów (powstała w 1911 r.), a także Inspektorat Harcerski (działający w czasie powstań i plebiscytu) oraz jego organ prasowy – czasopismo „Harczerz Śląski”. Zaprezentowano liczne fotografie z obozów i kursów harcerskich, organizowanych w dwudziestoleciu międzywojennym, a także zdjęcia śląskich drużyn i zastępów.

„Korfanty a Niepodległa” (wrzesień–listopad 2018 r.)

Wystawę poświęcono politykowi śląskiemu Wojciechowi Korfantemu. Wydawnictwa ze zbiorów biblioteki ukazują jego działalność w dniach odradzania się państwa polskiego.

„Kobiety i Niepodległa” (od 13.11. 2018 r.)

To kolejna duża wystawa związana z rocznicą Odzyskania Niepodległości, a także z rocznicą stulecia uzyskania praw wyborczych kobiet (listopad). Tematem wystawy będzie wkład kobiet polskich w Odzyskanie Niepodległości, m.in.: udział w Legionach Polskich, organizacje kobiece (Liga Kobiet Pogotowia Wojennego), aktywność w odrodzonej II Rzeczypospolitej oraz walka w czasie II wojny światowej. Wystawa zostanie przygotowana z oryginalnych zasobów Biblioteki Śląskiej, m.in. dużego zbioru druków ulotnych z czasów I wojny, dokumentów rękopiśmiennych Bronisławy Szymkowiak, działaczki ruchu kobiecego na Śląsku w

dwudziestolecium międzywojennym i posłanki I Sejmu Śląskiego oraz dużej spuścizny Adeli Korczyńskiej, działaczki ruchu kobiecego, harcerki oraz dowódcy Wojskowej Służby Kobiet przy Komendzie Śląskiego Okręgu Armii Krajowej.

„Muzyka Niepodległej” (zaplanowana na listopad lub grudzień 2018 r.)

Na wystawie zaprezentowane zostaną druki muzyczne, nagrania dźwiękowe oraz śpiewniki związane z walką o Niepodległość.

- Wystawa pokonkursowa „TworzyMy dla Niepodległej” (listopad–grudzień 2018 r.)
23 fotografie wyłonione przez Jury w konkursie fotograficznym zorganizowanym w związku z setną rocznicą odzyskania przez Polskę niepodległości przez Zakład Karny w Zabrze wraz z Muzeum Miejskim w Zabrzu.

Konferencje:

15 maja 2018 r.

Konferencja „Odmiany wolności w życiu i twórczości Zofii Kossak”

Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana” Oddział Okręgowy w Opolu oraz Biblioteka Śląska w Katowicach zorganizowały konferencję poświęconą życiu i twórczości Zofii Kossak, w związku z 50. rocznicą śmierci pisarki oraz obchodami 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości.

Patronat honorowy nad wydarzeniem objęli: JE ks. abp Wiktor Skworec, metropolita katowicki i Wojciech Saługa, marszałek województwa śląskiego.

15 października 2018 r.

Konferencja Jubileuszowa dla uczczenia 100 Rocznicy Odzyskania Niepodległości

„Kresy zachodnie i kresy wschodnie w odrodzonej Rzeczypospolitej”

Organizatorzy: Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Polska Akademia Umiejętności, Komisja Historii Śląska Stacja w Katowicach, Polska Akademia Nauk Oddział Katowice, Instytut Lwowski w Warszawie, Biblioteka Śląska, PTH Oddział w Częstochowie, PTH Oddział w Katowicach, Katowicki Klub Miłośników Historii i Kultury Lwowa

Inne:

8 marca 2018 r.

XII Ogólnopolskie Forum Nauczycieli Regionalistów „Odzyskanie Niepodległości 1918 a sprawa Śląska”

Organizatorami Forum było: Kuratorium Oświaty w Katowicach, Bractwo Oświatowe Związku Górnośląskiego oraz Biblioteka Śląska. Wykłady wygłosili:

– prof. zw. dr hab. Ryszard Kaczmarek, zastępca dyrektora Biblioteki Śląskiej ds. Instytutu Badań Regionalnych, „Odzyskanie Niepodległości 1918 a sprawa Śląska”

– dr Barbara Maresz, dr Marta Kasprowska-Jarczyk, Dział Zbiorów Specjalnych Biblioteki Śląskiej, „Biblioteka Śląska z pomocą nauczycielowi w realizacji tematu *Odzyskanie Niepodległości a sprawa Śląska*”

12 marca 2018 r.

Spotkanie Lwów i Niepodległa

Biblioteka Śląska oraz Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich. Oddział Katowice zorganizowały spotkanie z prof. Stanisławem Sławomirem Nicieją oraz promocję X tomu „Kresowej Atlantydy” z cyklu „Historia i mitologia miast kresowych. Złoczów, Zadwórze, Kozaki, Gańczary, Łanowce, Zasmyki”.

Kwiecień-maj 2018 r.

Projekcje filmu „Z dala od orkiestry”

Pierwszy w Katowicach pokaz filmu w reżyserii Rafaela Lewandowskiego. Dokument opowiada wielowątkową i niezwykłą historię Zygmunta Lubicz Zaleskiego – filozofa, literata i poety, który spędził większość swojego życia we Francji. Jak wielu innych działaczy niepodległościowych zmuszonych do emigracji z powodów politycznych, był aktywny „z dala

od orkiestry”. Mimo tego miał istotny wkład w budowę silnej i niezależnej Polski poprzez kulturę. Projekcje poprzedziło wprowadzenie prof. Ryszarda Kaczmarka.

12 kwietnia 2018 r. odbyła się projekcja popołudniowa, a w maju 2018 r. pokazy dla szkół.

8 czerwca 2018 r.

Noc Bibliotek 2018 – „Odkrywamy rodzinne historie niepodległe”

IV wydanie ogólnopolskiej akcji Noc Bibliotek 2018 odbyło się pod hasłem „Rzeczpospoczyta”.

W przeddzień ogólnopolskiej akcji, upamiętniającej jubileuszowy rok odzyskania niepodległości przez Polskę, w Bibliotece Śląskiej odbyło się spotkanie pt. „Odkrywamy rodzinne historie niepodległe”. Gośćmi spotkania byli autorzy książek oraz odkrywcy rodzinnych wydarzeń, m.in.: Gabriela Anna Kańtor autorka książki „Koronki z płatków śniegu”, dr Lucyna Smykowska-Karaś autorka „Polskie śląskie nazwisko. Rodzinna historia życiem podpisana”, Ginter Pierończyk, autor trylogii na którą składają się: „Asty kasztana”, „Synek z familoka” i „KLEOFAS w życiorys wpisany”, dr Jan Rzymelka autor książki „Sztambuch rodzinny, czyli w poszukiwaniu własnych korzeni”, dr Grzegorz Sztoler autor „Berta

i Ludwik. Wspomnienia rodzinne. Strumień, Grabownia, Studzionka 2001”, Grzegorz Płonka, propagator opowieści życia codziennego zawartego w pieśniach górnośląskich. Rozmowy prowadziła red. Beata Tomanek z Radia Katowice, a towarzyszyła im prezentacja pamiątek rodzinnych i fotografii ilustrujących opowieści.

21 czerwca 2018 r.

25 lat Instytutu Lwowskiego – uroczystość

Uroczystość z okazji 25-lecia współpracy Instytutu Lwowskiego z Biblioteką Śląską, Uniwersytetem Śląskim oraz Towarzystwem Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich. Wystąpienie dr. hab. Zygmunta Woźniczki, poświęcone konferencji „100 lat niepodległości – wkład ziem kresowych (Lwów i Śląsk) w odzyskanie suwerenności i perspektywa losów ziemi kresowej w warunkach XXI wieku”.

8 września 2018 r.

Narodowe Czytanie – tegorocznej akcji towarzyszyła ekspozycja 44 utworów zaliczanych do *Antologii Niepodległości* (egzemplarze wszystkich dzieł można znaleźć w zbiorach Biblioteki Śląskiej) oraz wystawa różnych wydań *Przedwiośnia* powieści Stefana Żeromskiego,

m.in. jubileuszową edycję opublikowaną w 1928 r. z okazji 10. rocznicy odzyskania niepodległości; prezentowane były również broszury odzwierciedlające burzliwe dyskusje wywołane wydaniem *Przedwiośnia* oraz teksty krytycznoliterackie, które ukazały się w Poznaniu, Krakowie i Warszawie w latach 1925–1929.

Lipiec-grudzień 2018 r.

Internetowa dyskusja „1918 Drogi do Wolności”

– opracowanie przez naukowców tekstów o drogach do niepodległości w różnych regionach województwa śląskiego. Oprócz zagadnień historycznych będą poruszać kwestie miejsc pamięci

i współczesnej percepcji niepodległości w województwie śląskim. Dyskusja ta jest próbą stworzenia nowoczesnej formy konferencji naukowej, docierającej do szerszego grona odbiorców niż tradycyjne seminaria naukowe. Materiały zostaną opublikowane na stronie internetowej Instytutu Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej.

26 listopada 2018 r.

Debata o niepodległości i posiedzenie Komisji Historycznej oddziału PAN w Katowicach

Część 1: Prezentacja projektu „Ile było dróg do niepodległości?”,

11.10–11.55 Panel dyskusyjny: *Z Górnego Śląska, Śląska Cieszyńskiego, Zagłębia Dąbrowskiego, ziemi częstochowskiej, ziemi jaworznicko-chrzanowskiej do odrodzonej Rzeczypospolitej w 1918 r. – próba porównawcza*. Prowadzący: prof. dr hab. Ryszard Kaczmarek. Uczestnicy: dr Bernard Linek, prof. dr hab. Dariusz Nawrot, dr hab. Krzysztof Nowak, Adrian Rams, prof. dr hab. Dariusz Złotkowski.

Dyskusja będzie oparta na konfrontacji faktów i interpretacji wydarzeń opisanych w pięciu tekstach zamieszczonych na portalu <https://debaty.ibrbs.pl/> (Prosimy uczestników o zapoznanie się z tekstami).

Prezentacja najcenniejszych zbiorów – Skarby Biblioteki Śląskiej

Część 2: Posiedzenie Komisji Historycznej oddziału PAN w Katowicach

- Projekt Inter Libros – *Niepodległa w zbiorach Biblioteki Śląskiej*, przygotowano kilka pokazów i oprowadzono po wystawach *Piłsudski i Niepodległa, Lwów i Niepodległa, Harcerstwo śląskie i Niepodległa*
- Prezentacja do ŚBC *Niepodległa w zbiorach Biblioteki Śląskiej* (zaplanowana na listopad).

Literatura / Taniec, styczeń–grudzień 2018 r. – spotkania warsztatowe dla dzieci w Domu Oświatowym Biblioteki Śląskiej

Całoroczne spotkania warsztatowe dla dzieci i młodzieży, przybliżające świat tańców narodowych: krakowiaka, poloneza, mazura, oberkai kujawiaka oraz tańców śląskich. Cykl zostanie wzbogacony o finałowy pokaz prac Zofii Stryjeńskiej z serii „Tańce Polskie”. Prowadzenie: Iga Fedaki Jakub Fedak. Projekt jest realizowany w ramach działań przedsięwzięcia „POLA WIDZENIA KSIĄŻKI – kontynuacja” przy wsparciu MKiDN pod nazwą „Literatura i taniec”.

Dźwiękomalowanie, styczeń–grudzień 2018 r. – koncerty dla dzieci i młodzieży w Domu Oświatowym Biblioteki Śląskiej

Całoroczne spotkania koncertowe z ideą przewodnią „Piękna Polska”. Spotkania mają formę muzycznych prezentacji wspartej wprowadzeniem na temat historii i teorii muzyki. We współpracy z Instytucją Promocji i Upowszechniania Muzyki Silesia (Katowice).

Redakcja „Guliwera”: przygotowanie numeru tematycznego kwartalnika „Guliwer” na temat 100-lecia odzyskania niepodległości przez Polskę w literaturze dla dzieci i młodzieży. Temat będzie rozszerzony o zagadnienia związane z patriotyzmem, Ojczyzną, postawami obywatelskimi, historią i pamięcią o Polsce, o bohaterach, o ofiarach wojen, o poświęceniu dla Ojczyzny i przelanej dla niej krwi.

Udział pracowników BŚ w wydarzeniach dedykowanych tematowi – poza siedzibą BŚ:

- Udział w międzynarodowej konferencji naukowej z okazji 100-lecia Odzyskania przez Polskę Niepodległości „Książka, prasa, radio, film i biblioteki w kształtowaniu dziedzictwa kulturowego II Rzeczypospolitej”, organizowanej przez Katedrę Książki i Historii Mediów Wydziału Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii Uniwersytetu Warszawskiego (8–9 maja 2018 r.) – referat „Chciwiec na wydawnictwa z zakresu przyrodznawstwa. Lwowski nauczyciel Jan Smetański i fragment jego kolekcji w Bibliotece Śląskiej w Katowicach” (W. Pawłowicz)
- Prezentacja *Bohaterowie Niepodległości* w zbiorach ikonograficznych Biblioteki Śląskiej, Konferencja naukowa zorganizowana przez Muzeum Miejskie w Zabrze oraz Zakład Karny w Zabrze „Tworzymy dla Niepodległej. Oblicza wolności – ujęcie interdyscyplinarne”, Zakład Karny, Zabrze, 4.06 (M. Kasprowska-Jarczyk)
- Prezentacja *Harcerstwo w zbiorach Biblioteki Śląskiej. Harcerstwo i Niepodległa* wygłoszony na konferencji *Człowiek potrzebuje korzeni i skrzydeł. Harcerska Służba dla Niepodległej* zorganizowanej przez Regionalny Ośrodek Metodyczno-Edukacyjny Metis w Katowicach, Chorągiew Śląską ZHP oraz Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką w Katowicach, konferencja odbyła się w Chorzowie w Ośrodku Chorągwi Śląskiej ZHP, 19.09, (M. Kasprowska-Jarczyk)